

Konstytucyjna kontrola władzy

5 grudnia 2015

Ponad 34 lata temu, 7 października 1981 roku, I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” uchwalił program związku, w którym znalazł się następujący postulat: „Powołanie niezależnego Trybunału Konstytucyjnego (albo też odpowiedniej Izby Sądu Najwyższego), którego zadaniem będzie orzekanie o zgodności ustaw z Konstytucją oraz zgodności aktów niższego rzędu z ustawami. Badaniu powinna podlegać również zgodność prawa wewnętrznego z ratyfikowanymi konwencjami i Międzynarodowymi Paktami Praw”. Dostrzegano wtedy problem z nieposzanowaniem ówczesnej – formalnie względnie przyzwoitej – konstytucji przez władzę i była to propozycja jego rozwiązania.

Teraz, zarzucając Trybunałowi Konstytucyjnemu upolitycznienie, niektórzy proponują ograniczenie jego uprawnień, powołując się przy tym na reformy Viktora Orbana i FIDESZ na Węgrzech. W rzeczywistości uprawnienia węgierskiego Trybunału Konstytucyjnego są znacznie szersze od polskich – zgodnie z węgierską konstytucją oraz ustawą organiczną regulującą jego działalność ma on m. in. prawo:

- w ramach skargi konstytucyjnej (którą można złożyć bez zastępstwa przez adwokata lub radcę prawnego) badać zgodność orzeczeń sądowych z konstytucją;
- badać zgodność z konstytucją dowolnych aktów prawnych zastosowanych w określonej sprawie na wniosek dowolnego sędziego;
- na wniosek dowolnej osoby zbadać zgodność z konstytucją uchwały parlamentu zarządzającej referendum lub odmawiającej jego zarządzenia;
- na wniosek organizacji religijnej zbadać legalność uchwały parlamentu odmawiającej jej uznania za legalny kościół;

- badać zgodność z konstytucją (a w ramach skargi konstytucyjnej lub na wniosek sędziego w określonej sprawie także z ustawami i ogólnymi normami prawnymi) aktów prawa miejscowego wydawanych przez samorządy;
- badać zgodność z konstytucyjnymi procedurami zmian konstytucji.

Pełni też częściowo rolę polskiego Trybunału Stanu – może usunąć z urzędu Prezydenta Republiki.

Nie należy iść w kierunku ograniczania możliwości konstytucyjnej kontroli władzy i potencjalnego uzurpowania sobie przez Sejm roli samowładnego suwerena, którym nie jest i nie powinien być. Byłby to powrót do sytuacji z 1981 roku. Odwrotnie, należy poszerzyć kontrolę konstytucyjną choćby na wzór węgierski. Lepiej, by samowola organów władzy państwowej, choćby wybranych demokratycznie, była ograniczona.

Z drugiej strony, organ kontroli konstytucyjnej nie może być narzędziem politycznych grup nacisku, a tak zawsze będzie, jeżeli jego sędziowie będą wybierani zwykłą większością przez parlament (którego działalność mają kontrolować), a potem przechodząc w stan spoczynku będą mogli równocześnie zajmować różne stanowiska państwowe, otrzymanie których może zależeć od polityków (np. być urzędnikami państwowymi, prokuratorami, funkcjonariuszami policji lub służb specjalnych, członkami KRRiT, prezesami Samorządowych Kolegiów Odwoławczych, zajmować stanowiska prezesa NBP, GIODO, prezesa, wiceprezesa lub dyrektora generalnego NIK, rzecznika praw obywatelskich czy rzecznika interesu publicznego).

Węgierski Trybunał Konstytucyjny wybierany jest przez parlament większością 2/3 głosów i w podobnym kierunku idzie poprawka zgłoszona przez posłów z klubu Kukiz'15. Daje to szansę na większą niezależność wybieranych sędziów od jednej opcji politycznej.

Jednak lepiej byłoby rozważyć rozwiązanie podobne do

amerykańskiego, gdzie kontrolę konstytucyjności sprawują sądy, na czele z Sądami Najwyższymi poszczególnych stanów i federalnym Sądem Najwyższym. Sędziowie sądów powszechnych i SN mają obecnie większe gwarancje niezawisłości od Sejmu i rządu niż sędziowie TK, nie będąc wybierani przez parlament, nie będąc ograniczeni kadencją i nie mogąc po przejściu w stan spoczynku zajmować wymienionych stanowisk państwowych. Owszem, również i im stawia się zarzuty upolitycznienia, ale jednak czynników upolityczniających jest mniej i może temu w pewnej mierze zapobiec bezpośrednie wybieranie sędziów. Też jak w USA.

Napisanie nowej Konstytucji to odrębna sprawa.

Autorstwo: Jacek Sierpiński

Źródło: Sierp.libertarianizm.pl

BIBLIOGRAFIA

- 1 .
http://ofop.eu/sites/ofop.eu/files/biblioteka-pliki/f1_83-124.pdf
- 2 .
<http://niezalezna.pl/73593-tak-viktor-orban-poradzil-sobie-z-trybunałem-konstytucyjnym>
3. <http://www.alkotmanybirosag.hu/rules/act-on-the-cc>
- 4 .
<http://telewizjarepublika.pl/sanocki-to-sejm-jest-suwerenem-i-moze-zlikwidowac-tk-jednego-dnia,26600.html>
- 5 .
<http://www.rp.pl/Sedziowie-i-sady/312039936-Ruch-Kukiz15-proponuje-wybor-sedziow-TK-wiekszoscia-23-glosow.html>